

Pojem mezinárodního práva humanitárního (MPH)

MPH je soubor norem mezinárodního práva veřejného, které upravují vedení ozbrojených konfliktů, a to s cílem omezit jejich ničivé důsledky

Z historie

Války provázejí lidstvo od úsvitu dějin a právě válka byla v minulosti tradiční formou vztahu mezi národy. Stejně staré jsou pokusy o její právní regulaci.

Již v 6. století před naším letopočtem čínský spisovatel Sun Tzu v knize nazvané *Umění války* popsal převládající zvyk ušetřit raněné a starce. V hinduistické kultuře v jižní Asii se kolem roku 200 před naším letopočtem objevila kniha *Manu*, která představuje nejstarší a nejautoritativnější kolekci hinduistického práva. Tento kodex se zabývá kromě jiných oblastí práva též zásadami civilizovaného vedení války, známého jako *dharma-yuddha*. Porušení těchto zásad mohlo být stíháno před soudem.

Ve starověkém Římě vydal v 6. století našeho letopočtu císař Mauritius sbírku válečných zákonů *Strategica*. Souběžně s touto kompilací existoval v Západořímské říši kodex *Ex Ruffo Leges Militares*. Oba kodexy předepisovaly humanitární omezení vedení války.

V islámské kultuře se v roce 621 našeho letopočtu uskutečnila druhá mohamedánská přísaha, kterou se Mohamedovi následovníci zavazovali vést svatou válku (*džihád*) za věc islámu. Současně se závazkem účasti v ozbrojeném konfliktu bojovníci rovněž přebírali závazek dodržovat určitá pravidla: být čestní a přímočaří a nedopouštět se proradných skutků. Od roku 623 bylo vedení války upraveno islámským právem *šaría*.

K dalšímu vývoji došlo ve středověké Evropě. Katolická církev se pravidly pro vedení války zabývala na několika významných koncilech a vydala několik zákazů. K položení základů dnešního humanitárního práva dále významně přispělo rytířství se svými kodexy, které zakazovaly např. používání samostřílů či arkebuzy.

V 16. a 17. století různé evropské národy začaly přijímat zákony upravující vedení ozbrojených konfliktů, které rovněž upravovaly tresty za porušení. V roce 1621 švédský král Gustav Adolf vyhlásil *Articles of Military Lawwes to be Observed*

in Warres, které kromě jiného stanovily, že žádný plukovník či kapitán nesmí dát svým vojákům protiprávní rozkaz. Kdo tento příkaz poruší, bude potrestán podle uvážení soudce. Kodex Gustava Adolfa byl v roce 1639 přeložen do angličtiny a stal se základem pro kodex vyhlášený oběma stranami anglické občanské války.

V 18. století se nad vedením války zamýšlel Jean-Jacques Rousseau ve svém učení o společenské smlouvě. Dle tohoto učení válka není vztahem člověka k člověku, nýbrž je vztahem mezi státy, ve kterém se jednotlivci stávají nepřáteli jen náhodou, a to nikoliv jako lidé, ale jako vojáci. Z toho logicky vyplývá, že na vojáky lze útočit, jen pokud sami bojují, a jakmile složí zbraně, stávají se opět lidskými bytostmi.

Takto byly položeny filozofické základy pro vznik moderního mezinárodního práva humanitárního, ke kterému došlo v polovině 19. století.

U zrodu moderního mezinárodního práva humanitárního stály dvě osobnosti – švýcarský státní občan Henry Dunant a německý emigrant v USA Francis Lieber.

H. Dunant se v červnu 1859 stal náhodným svědkem bitvy u severoitalského Solferina a byl otřesen skutečností, že raněným a umírajícím vojákům na bojišti nikdo neposkytl ani nejzákladnější lékařskou pomoc. Své zážitky popsal v knize *Vzpomínky na Solferino* (1862) a pod dojmem těchto zážitků pojal dvě myšlenky: zavedení ochrany lékařského personálu, aby i za ozbrojeného konfliktu mohl plnit své poslání, a založení nestranné lidumilné organizace, jejímž hlavním posláním bude právě péče o oběti ozbrojených konfliktů. První myšlenka vedla ke sjednání Úmluvy o zlepšení osudu raněných při armádách v poli z 22. srpna 1864 a druhá myšlenka vedla k založení Mezinárodního výboru Červeného kříže (1880). Takto byly položeny základy tzv. „ženevského práva“.

Na druhé straně Atlantického oceánu americké ministerstvo války vydalo v roce 1863 všeobecný rozkaz č. 100, jinak známý jako Lieberův kodex, který položil základy tzv. „haagského práva“. Německý emigrant **Francis Lieber**, profesor práva na Columbia College (dnes Columbia University), byl k vypracování kodexu vedení války navýsost kvalifikován, neboť se jako příslušník německé armády účastnil bitvy u Waterloo a řecké války za nezávislost. Teprve posléze emigroval do USA, kde se stal profesorem moderních dějin, politologie a práva. Lieberův kodex je výsledkem průniku osvícenského racionalismu do sféry ozbrojeného konfliktu a jeho největší

teoretický přínos spočívá ve vytyčení vojenské nezbytnosti jako základního pravidla k omezení násilí.

Lieberův kodex byl natolik zdařilým dílem po stránce praktické i po stránce filozofické, že jeho vliv dalece přesáhl hranice USA. Stal se předlohou pro řadu vojenských manuálů jiných států a významně přispěl ke sjednání Petrohradské deklarace (1868), která zakázala výbušné střely lehčí než 400 g, protože způsobují nadměrné útrapy. Lieberův kodex rovněž inspiroval Bruselskou deklaraci z roku 1874, která se dále stala inspiračním zdrojem pro haagské úmluvy z roku 1899 a 1907.

Petrohradská deklarace kromě toho, že zakázala jeden typ zbraně, vytyčila některé základní principy současného humanitárního práva. V její preambuli se prohlašuje, že jediný zákonný cíl, jenž si státy mají určovat za války, je oslabení vojenských sil nepřítele.

Úmluva o zákonech a obyčejích pozemní války z roku 1899 vycházela ze stejných zásad jako Petrohradská deklarace z roku 1868 a dále je rozvedla. Její tvůrci si uvědomovali, že technický rozvoj může prakticky zbavit významu ochranu poskytnutou úmluvou a že technika může předstihnout právní úpravu. Proto do preambule úmluvy bylo pojata ustanovení navržené ruským právníkem Fjodorem Fjodorovičem Martensem, které se stalo známým jako **Martensova klauzule**:

„Dokud by nemohl býti sepsán úplnější válečný zákoník, pokládají Vysoké smluvní strany za prospěšné stanovit, že v případech, které nejsou pojaty v ustanoveních řádu jimi přijatého, obyvatelstvo a válečníci zůstanou pod ochranou a vládou zásad mezinárodního práva, jak jsou patrné ze zvyklostí mezi civilisovanými národy stávajících, ze zákonů lidskosti a z požadavků veřejného svědomí.“

Součástí úmluvy byl Řád války pozemní, který ve svém článku 22 stanovil:

„Válečníci nemají neobmezeného práva při výběru prostředků, jimiž má býti nepřítel poškozen.“

Na přelomu 19. a 20. století tak byly položeny základy moderního mezinárodního práva humanitárního:

Zásady MPH

- 1) Pravidla, která mají být při vedení války dodržována, vyplývají nejen z mezinárodních smluv, ale též z nepsaných zákonů lidskosti. Tedy jinými slovy: jestliže něco není mezinárodní úmluvou výslovně zakázáno, tak to samo o sobě neznamena, že je to dovoleno.
- 2) Jediným legálním cílem války je oslabení vojenských sil nepřítele.
- 3) K dosažení tohoto cíle nemají válčící strany neomezené právo volby prostředků a metod.

Struktura MPH

MPH se tradičně člení na dvě větve:

haagské právo: upravuje vlastní vedení bojových operací

ženevské právo: upravuje ochranu obětí ozbrojených konfliktů

newyorské: upravuje odpovědnostní vztahy subjektů

Nejdůležitější prameny MPH

- *Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli*, č. 65/1954 Sb.
- *Ženevská úmluva o zlepšení osudu raněných nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři*, č. 65/1954 Sb.
- *Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci*, č. 65/1954 Sb.
- *Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války*, č. 65/1954 Sb.
- *Úmluva na ochranu kulturních statků za ozbrojeného konfliktu*, č. 94/1958 Sb., článek 28
- *Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I)*, č. 168/1991 Sb.
- *Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (Protokol II)*, č. 168/1991 Sb.
- *Úmluva o zákazu vojenského nebo jakéhokoliv jiného nepřátelského použití prostředků měnících životní prostředí*, č. 77/1980, Sb.
- *Úmluva o zákazu nebo omezeních použití některých konvenčních zbraní, které mohou způsobovat nadměrné utrpení nebo mít nerozlišující účinky*, č. 21/1999 Sb.

Základní pravidla pro vedení bojových operací (haagské právo)

Zásada ochrany civilního obyvatelstva před účinky nepřátelství

Celá právní úprava vedení bojových operací je ovládána zásadou ochrany civilního obyvatelstva před účinky nepřátelství. Kořeny této zásady sahají až do 16. století, kdy se v důsledku prosazujícího se monopolu státu na vedení války začala objevovat snaha oddělit bojující příslušníky ozbrojených sil od civilního obyvatelstva za účelem omezení ničivých důsledků války. Ačkoliv se tato zásada v podstatě konsolidovala už v 18. století, v průběhu 20. století se stala velmi aktuální a nabyla novou dynamiku. Technický pokrok se promítal i do bojových prostředků a způsobů vedení boje. Zvýšil se dosah dělostřelectva, rostl význam leteckého bombardování a posléze se začalo užívat raket. Významnou úlohu sehrál i přechod na guerillový způsob války ze strany méně vyspělých států. Všechny tyto faktory vedly k tomu, že civilní obyvatelstvo bylo stále více vystaveno účinkům nepřátelství a v průběhu 20. století došlo k strmému nárůstu civilních obětí ozbrojených konfliktů. Zatímco počet civilních obětí 1. světové války se pohyboval kolem 5%, ve 2. světové válce už to bylo 50% a ve vietnamské válce kolem 70%. U současných ozbrojených konfliktů se počet obětí z řad civilního obyvatelstva odhaduje na 80-90%.

Zásada ochrany civilního obyvatelstva před účinky nepřátelství je výslovně stipulována článkem 51 odst. 1 Dodatkového protokolu k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (dále jen (Protokol I“). Tato zásada je pak konkretizována zásadou rozlišování a zásadou proporcionality.

Zásada rozlišování

Zásada rozlišování je normativně zakotvena v článku 48 Protokolu I nazvaném výstižně „Základní pravidlo“. Tato zásada ukládá válčícím stranám **povinnost za všech okolností rozlišovat mezi civilním obyvatelstvem a kombatanty a mezi objekty civilními a objekty vojenskými a v souladu s tím vést vojenské operace pouze proti vojenským objektům**. Cílem přitom je zajištění respektování a ochrany civilního obyvatelstva.

Zásada rozlišování je pilířem celé mezinárodně právní úpravy vedení bojových operací. Již dávno před rokem 1977 měla status obyčejového pravidla. Ačkoliv až do sjednání dodatkových protokolů nebyla výslovně zakotvena v žádném instrumentu humanitárního práva, bylo ji možné dovodit z celé řady ustanovení. Na diplomatické konferenci o rekodifikaci humanitárního práva panovala ohledně článku 48 Protokolu I v zásadě shoda, a tak jak mezi zástupci demokratických států, tak států východního bloku a zemí třetího světa.

Článek 48 Protokolu I stanovuje povinnost vést vojenské operace pouze proti vojenským objektům. Na toto ustanovení navazuje článek 51 Protokolu I nazvaný „Ochrana civilního obyvatelstva“, který zásadu rozlišování rozvíjí a specifikuje. Z odst. 4 písm. a) tohoto článku vyplývá, že každý útok musí být zaměřen na konkrétní vojenské objekty. Podle článku 49 odst. 1 se útokem rozumí jakýkoliv násilný čin proti protivníkovi, a to jak útočné, tak obranné povahy.

Shora uvedené ustanovení vedou k velmi důležité otázce – definici vojenského objektu. Diplomatičká konference o rekodifikaci humanitárního práva v zásadě mohla zvolit tři přístupy: definovat vojenský objekt nebo definovat civilní objekt anebo definovat oba pojmy. Nakonec bylo zvoleno pozitivní vymezení vojenského objektu s tím, že každý objekt, který nesplní požadovaná kritéria, musí být pokládán za objekt civilní. Pozitivní definice vojenského objektu byla pojata do článku 52 odst. 2 Protokolu I. **Vojenským objektem** je objekt, který kumulativně splňuje dvě kritéria:

- a) svou povahou, umístěním, účelem nebo použitím představuje účinný příspěvek k vojenským akcím protivníka a
- b) jeho celkové nebo částečné zničení, obsazení nebo neutralizace za daných okolností poskytuje zjevnou vojenskou výhodu.

Poměrně velká obecnost tohoto ustanovení může být vnímána jako nevýhoda. Voják by jistě dal přednost konkrétnějšímu vymezení. Mezinárodní výbor Červeného kříže předložil řadu návrhů definice vojenského objektu, které obsahovaly i výčty konkrétních objektů. Ukázalo se však, že tento přístup je velmi nepraktický vzhledem k tomu, že za ozbrojeného konfliktu bude v mnoha případech záležet na konkrétních okolnostech. Realismus tak vedl k volbě vymezení obecného.

Je možné rozlišit dvě kategorie vojenských objektů. První tvoří objekty, které budou kritéria vojenského objektu splňovat ze své podstaty ve většině případů a u kterých lze status vojenského objektu předpokládat. K těmto

objektům se řadí zejména nepřátelští kombatanti, nepřátelská vojenská technika a vojenský materiál jakéhokoliv určení.

V případě nepřátelských kombatantů se všeobecně soudí, že mohou být napadeni nejen při plnění bojových úkolů, ale též v době, kdy bezprostředně žádné bojové úkoly neplní, např. při odpočinku. Vojenským objektem přestanou být pouze v případě, kdy se stanou osobou vyřazenou z boje podle článku 41 Protokolu I.

Podobně i v případě vojenské techniky a vojenského materiálu státy v praxi pokládají za vojenské objekty i materiál a techniku, které bezprostředně neslouží k plnění bojových úkolů. Bylo tomu tak v letecké ofenzívě některých členských států NATO proti Jugoslávii v roce 1999, tedy v tzv. „válce o Kosovo“, kdy v první fázi byla ze vzduchu napadána palebná postavení protiletadlové obrany a vojenská zařízení jugoslávské armády včetně těch, které bezprostředně nevyvíjela žádnou bojovou činnost. Proti výběru těchto objektů se v mezinárodním společenství neobjevily žádné významnější námitky.

Druhou kategorií vojenských objektů tvoří objekty, jejichž status se může měnit v závislosti na konkrétních okolnostech panujících na bojišti. Například jednotka strany v konfliktu obsadí civilní dům a zřídí v něm palebné postavení. Z civilního objektu se tak stane objekt, který splňuje kritéria vojenského objektu a může být protivníkem napaden. Pokud posléze jednotka dům v důsledku dalšího vývoje situace na bojišti dům vyklidí, stane se z něj opět objekt civilní. Pro moderní ozbrojené konflikty je typické, že v nich operují malé mobilní jednotky a boj se často vede v zastavěné oblasti. V důsledku toho se v mnoha případech poměrně rychle mění status objektů na bojišti. Rozhodující v tomto případě bude, zda daný objekt splňoval kritéria vojenského objektu v době napadení.

Daný objekt představuje vojenský objekt pouze za předpokladu, že jeho úplné nebo částečné zničení, obsazení nebo neutralizace poskytuje za daných okolností zjevnou vojenskou výhodu (*definite military advantage*). Mezinárodní výbor Červeného kříže ve svém komentáři k Protokolu I vyslovuje názor, že tomuto kritériu nebude vyhovovat výhoda, jež je pouze potenciální nebo neurčitá. Vojenská výhoda se v praxi interpretuje různě. Při podpisu Protokolu I Velká Británie učinila prohlášení v tom smyslu, že pojem vojenská výhoda je nutné interpretovat jako výhodu očekávanou z útoku jako celku, nikoliv pouze z izolovaných částí útoku.

Značnou debatu rozvířilo zasažení jugoslávské televizní stanice ve válce o Kosovo, ke kterému došlo 23 dubna 1999. Britská vláda ve Sněmovně lordů útok

zdůvodnila slovy, že srbská média slouží k podněcování rasové nenávisti a k mobilizování Srbů a že tak přispívají ke kampani vedené Slobodanem Miloševićem. Tento argument ovšem není příliš přesvědčivý. Nelze totiž zaměňovat „účinný příspěvek k vojenským akcím“ s obecnou podporou zájmů jedné válčící strany. Jistěže propaganda obecně napomáhá mobilizovat veřejné mínění a udržovat odhodlání k boji, ale „účinný příspěvek k vojenským akcím“ je bezpochyby pojem mnohem užší a vyžaduje těsnější sepetí s vlastními vojenskými operacemi. Podobně i otázka vojenské výhody je velmi sporná. Útok na médium se do jisté míry podobá útoku na zařízení pro výrobu elektrické energie nebo telekomunikace. Aby měl reálný dopad, je nutné vyřadit z činnosti všechna nebo alespoň převážnou část příslušných zařízení. Přikláníme se k názoru, že v tomto případě se jednalo o porušení zásady rozlišování.

Při interpretaci zásady rozlišování je též nutné vzít do úvahy riziko chybné identifikace objektu. Severoatlantické aliance s dostalo poměrně ostré kritiky za některém omylu ve válce o Kosovo. K incidentům, které vyvolaly největší kritiku, patří zasažení čínského velvyslanectví v Bělehradě, ke kterému došlo 8 května 1999. Mluvčí NATO Jamie Shea uvedl, že to způsobily chybné informace zpravodajských služeb. K jinému incidentu došlo 14. dubna 1999, kdy ve dvou případech spojenecké letouny zaútočily na konvoje uprchlíků, které omylem pokládaly za vojenské konvoje jugoslávské armády. Při posuzování těchto incidentů je dle našeho názoru nutné vyjít z článku 57 Protokolu I, který upravuje preventivní opatření při útoku. Podle odst. 2. písm. a) i) mají ti, kdo útok plánují nebo o něm rozhodují, povinnost učinit vše možné, aby prověřili, že cílem útoku jsou vojenské objekty. Odst. 2 písm. b) pak stanovuje povinnost útok odvolat nebo přerušit, pokud se stane zřejmým, že napadený objekt nesplňuje kritéria vojenského objektu. Pokud daná strana v konfliktu splnila povinnost využít všechny reálně dostupné informační zdroje (informace z vojenského průzkumu, od zpravodajských služeb apod.) k ověření statusu objektu a útok zahájila v dobré víře, že napadá vojenský objekt, přičemž útok přerušila, jakmile se stalo zjevným, že tomu tak není, tak se dle našeho názoru nejedná o porušení mezinárodního práva.

Zásada proporcionality

Zásada proporcionality zohledňuje skutečnost, že při vedení bojových operací vždy vzniká riziko náhodného zasažení civilních osob, civilních objektů nebo kombinace těchto případů. V praxi vojensky nejsilnějších států, zejména USA, se pro značení tohoto náhodného zasažení vžil pojem přidružené škody (*collateral damages*), i když je tomuto výrazu někdy vytýkána jeho cyničnost. Míra rizika způsobení přidružených škod se bude v konkrétních situacích značně lišit v závislosti na celé řadě faktorů – povaha a umístění konkrétních vojenských objektů, charakter terénu, typ a přesnost užitých zbraní, počasí, viditelnost a povětrnostní podmínky, výcvik a celková zdatnost kombatantů atd.

Zásada proporcionality ukládá válčícím stranám povinnost poměřovat předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu, která má být získána konkrétním útokem, s rizikem způsobení přidružených škod. Zakazuje se přitom způsobování přidružených škod, které by předpokládanou konkrétní a přímou vojenskou výhodu převyšovaly.

Na rozdíl od zásady rozlišování není zásada proporcionality výslovně zakotvena jako základní pravidlo v žádné mezinárodní úmluvě, ačkoliv má velmi hluboké kořeny. Již v roce 1539 ji ve svých spisech popsal F. de Vitoria. V době haagských kodifikačních konferencí v letech 1899 a 1907 se tato zásada pokládala za obyčejovou. Nicméně na diplomatické konferenci o rekodifikaci humanitárního práva převážila obava, aby argument proporcionality nesloužil k ospravedlnění útoků na civilní osoby nebo civilní objekty. Tato obava je neodůvodněná, neboť zásada proporcionality ve skutečnosti možnost volby prostředků a metod k poškození nepřítele danou válčícím stranám ještě dále nad rámec zásady rozlišování zužuje. Útok, který způsobí přidružené škody nepřevyšující vojenskou výhodu, ještě nemusí být nutně legální. Ačkoliv v důsledku těchto obav Protokol I nevyhlásil zásadu proporcionality jako jedno ze základních pravidel, tato zásada rezonuje v celé jeho části IV nazvané „Civilní obyvatelstvo“ a lze ji nalézt v řadě ustanovení.

Požaduje poměrování přidružených škod s vojenskou výhodou, která musí být „konkrétní a přímá“ (*concrete and direct*). Stanovují se tak přísnější podmínky než v článku 52 Protokolu I definujícím vojenský objekt, jenž hovoří pouze o „zjevné“ (*definite*) vojenské výhodě. Mezinárodní výbor Červeného kříže ve svém komentáři zastává názor, že pojem konkrétní a přímá vojenská výhoda označuje výhodu, která je podstatná a relativně bezprostřední, a že se naopak nevztahuje na výhodu, která je ztěží předvídatelná nebo se projeví až v delším časovém horizontu.

Austrálie, Nový Zéland, Belgie, Kanada, Francie, Německo, Itálie, Nizozemí, Španělsko a Spojené království Velké Británie a Severního Irska učinily při ratifikaci Protokolu I prohlášení, že vojenskou výhodou v kontextu proporcionality je třeba rozumět výhodu, která se má získat z útoku jako celku, nikoliv z jednotlivých částí útoků. Austrálie a Nový Zéland dále prohlásily, že pojem vojenské výhody zahrnuje řadu aspektů, včetně bezpečnosti vlastních sil. Pojem „předpokládaná konkrétní a přímá vojenská výhoda“ dle nich znamená *bona fide* očekávání, že útok relevantně a přiměřeně přispěje k dosažení vojenského cíle.

Ačkoliv je zásada proporcionality poměrně jasná v teorii, její praktická aplikace může způsobovat obtíže. Hlavní úskalí spočívá v tom, že se požaduje poměřování hodnot, jež se mohou jevit jako nesrovnatelné. Je možné kvantifikovat hodnotu lidského života, aby mohlo být usmrcení civilní osoby porovnáno s vojenskou výhodou? Jakou hodnotu má zničení nebo neutralizace protiletadlové obrany? Takového hodnocení vždy vykazuje vysokou míru subjektivity. Z tohoto důvodu se zásada proporcionality někdy označuje za Achillovu patu mezinárodně právní úpravy vedení války.

Na druhou stranu lze jako argument použít stanovisko, ke kterému se přiklonila Komise zřízená k přezkoumání letecké ofenzivy NATO proti Jugoslávské federální republice ve své závěrečné zprávě pro prokurátora Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii. Komise prohlásila, že při poměřování vojenské výhody a přidružených škod se musí vyjít z hlediska „rozumného vojenského velitele“. Ačkoliv mohou nastat sporné situace, v řadě případů se všichni rozumní vojenští velitelé shodnou, že přidružené škody jasně převyšují získanou vojenskou výhodu.

V průběhu poslední války v perském zálivu, ve které USA a Velká Británie s několika spojenci napadli Irák s cílem sesadit režim Saddáma Husajna, zasáhla v dubnu 2003 střela z amerického tanku hotel Palestina ve středu Bagdádu, ve kterém byli ubytováni zahraniční novináři. V důsledku zasažení tři novináři zemřeli a tři byli zraněni. Americké velení útok zdůvodnilo tvrzením, že z budovy hotelu na spojenecké jednotky pálili iráčtí ostřelovači. Pokud v budově skutečně byli ostřelovači, pak to samo o sobě z hotelu nečiní vojenský objekt. Nicméně tito ostřelovači sami vojenské objekty představují a mohou být protivníkem napadeni. Dle našeho názoru tak zde nedošlo k porušení zásady rozlišování. Vzniká však otázka, zda byla dodržena i zásada proporcionality. Zde výrazně vystupuje do

popředí otázka volby prostředků k zasažení cíle. Lze jen obtížně tvrdit, že při palbě z tanku na civilní budovu plnou civilních osob je riziko přidružených škod dováženo vojenskou výhodou získanou ukončením činnosti několika ostřelovačů. Legalitu útoku by však zřejmě bylo možné obhájit v případě užití ručních zbraní po předchozím přesném určení polohy ostřelovačů, přestože ani to by riziko zasažení civilních osob zcela nevyloučilo.

Ochrana obětí ozbrojených konfliktů (ženevské právo)

Pojem obětí ozbrojeného konfliktu

Je to osoba, která za ozbrojeného konfliktu upadla do moci nepřátelské moci.

Tři kategorie obětí ozbrojených konfliktů“

ranění a nemocní příslušníci ozbrojených sil

váleční zajatci

civilní osoby

Základní pravidla pro zacházení s oběťmi ozbrojených konfliktů

Respekt

Zákaz jakýchkoliv násilných činů proti obětem ozbrojených konfliktů

Ochrana

Povinnost vystoupit na ochranu obětí ozbrojených konfliktů proti ohrožení ze strany třetích subjektů nebo proti jakémukoliv jinému nebezpečí

Lidské zacházení

Povinnost za všech okolností zacházet s oběťmi ozbrojených konfliktů lidsky.

Zahrnuje zejména zákaz mučení

Zákaz diskriminace

Zákaz jakéhokoliv nepříznivého rozlišování mezi oběťmi ozbrojených konfliktů na základě národnosti, státní příslušnosti, pohlaví, rasy, náboženského vyznání, politického přesvědčení nebo podobného kritéria.

Status válečného zajatce

Mezinárodní právo přiznává status válečného zajatce:

- 1) příslušníkům vládních ozbrojených sil strany v konfliktu s výjimkou příslušníků vojenského lékařského personálu a vojenského duchovního personálu
- 2) členům organizovaných hnutí odporu, pokud tyto osoby:
 - mají v čele odpovědného velitele,
 - nosí pevný rozlišovací znak viditelný na dálku,
 - nosí otevřeně zbraň,
 - dodržují zákony a obyčeje války
- 3) osobám doprovázející ozbrojené síly, které přitom nejsou jejich součástí
- 4) hlavě státu a členům vlády, pokud upadnou do zajetí protivníka
- 5) některým dalším osobám

Mezinárodní právo nepřiznává status válečného zajatce:

žoldnéřům

vyzvědačům